

чергою, ґрунтуватиметься на принципі верховенства права за активної участі громадян у діяльності органів місцевого самоврядування. Шляхом прозорості влади та інформації забезпечуватимуться засади демократичної держави. Формування в органах місцевого самоврядування здатності належним чином відображати в результатах своєї діяльності потреби та суспільні інтереси громадськості сприятиме покращенню їхньої діяльності та довірі з боку населення.

Список використаних джерел

1. Андрощук С. Принцип верховенства права: визначення, співвідношення із суміжними поняттями, особливості законодавчого закріплення й реалізації [Електронний ресурс] / С. Андрощук. — Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2008>. — Назва з екрана.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>. — Назва з екрана.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. — Назва з екрана.
4. Костенко О. М. Кримінальний кодекс і доктрина / О. М. Костенко // Право України. — 2004. — № 7. — С. 48–50.
5. Науково-практичний коментар Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 400 с.
6. Прієшкіна О. Місцеве самоврядування в Україні: правове регулювання безпосередньої демократії: навч. посіб. / О. Прієшкіна. — К.: Кондор, 2004. — 336 с.

Ірина Студенець

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ЕЛЕКТРОННА ПЕТИЦІЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА КОЛЕКТИВНОГО ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН: ПЕРШИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ

Електронна петиція є новою формою колективного звернення громадян. Таке запровадження міститься в Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» від 02.07.2015 [1]. За цей час було зареєстровано та розглянуто велику кількість таких звернень. Перший досвід потребує аналізу, який виявить як позитивні зрушення, так і моменти, що потребують доопрацювання.

Відповідно до частини третьої статті 5 Закону України «Про звернення громадян» (далі — Закону) особливою формою колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування є електронна петиція, яка подається та розглядається в порядку, передбаченому статтею 23¹ Закону [2].

Подається електронна петиція через електронний сайт органу, якому адресована, або веб-сайт громадського об'єднання. Обов'язковими реквізитами електронної петиції є суть звернення, прізвище, ім'я, по батькові автора електронної петиції, адреса його електронної пошти. Своєю чергою,

обов'язковими елементами веб-сайтів є: дата початку збору підписів; інформація щодо кількості підписів, необхідних для розгляду петиції; загальна кількість та перелік осіб, які підписали електронну петицію.

У результаті розгляду викладені в електронній петиції пропозиції можуть реалізовуватись органом, якому вона адресована, а також суб'єктами законодавчої ініціативи можуть розроблятися та вноситися на розгляд Верховної Ради України законопроекти, спрямовані на вирішення порушених у петиції питань.

Дослідження реалізації громадянами права подавати електронні петиції дали змогу встановити певні тенденції та запропонувати шляхи оптимізації такої форми звернення.

По-перше, трапляються випадки перенаправлення (наприклад, у відповіді на звернення до Президента України вказується, що «прийняття збалансованого рішення з порушеного питання потребує його всебічного розгляду Кабінетом Міністрів України», тож Президент «звернувся до Кабінету Міністрів України з проханням розглянути ініційований автором петиції підхід») [3]. Таким чином, для отримання ґрунтовної відповіді раціональним буде звернення до того органу, до компетенції якого належить зазначена в петиції проблема.

По-друге, поширеним є подання та розгляд електронних петицій з аналогічних тем (наприклад, «Скасування розмитнення і акцизного податку на імпорт авто» та «Скасування акцизу на імпорт автомобілів») [3]. Вважаємо, доцільно встановити додаткові вимоги до змісту петицій з метою уникнення тотожних звернень.

По-третє, низка петицій подається та опубліковується недержавною мовою та з орфографічними й пунктуаційними

помилками (наприклад, електронна петиція до Верховної Ради «Против того чтобы музыкальные школы переводили на коммерческие расценки») [4]. Наявність помилок не суперечить змісту статті 231 Закону, за якою «відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції». Мовний аспект також відповідає частині першій статті 6 Закону, за якою громадяни мають право звертатись українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін [2]. Проте, на нашу думку, необхідно запровадити вимогу до подання електронних петицій державною мовою та врегулювати можливість перекладу поданої петиції на державну мову, аби не завадити ознайомленню з нею.

По-четверте, вважаємо, що процес підписання петицій в Україні характеризується «ефектом перетікання» (“spillover effect”), описаним при вивченні електронних петицій у Німеччині, за яким особливо успішні петиції сприяють збільшенню підписів менш успішних, які відкриті для підписання в той самий період часу [5, с. 30].

У цілому, електронна форма петиції має низку переваг у порівнянні з паперовими аналогами: зручність і доступність, безоплатність, мінімізація маніпулювань із кількістю підписантів [6, с. 93]. Однак спірною рисою є доступність з огляду на наявність чи відсутність доступу до мережі Інтернет.

Загалом організація процедури подання та розгляду електронних петицій в Україні відповідає світовим стандартам. Як зазначає В. Афанасьєва, українське законодавство враховує найкращий європейський та світовий досвід: «можливість подавати е-петиції до Президента (США), до Парламенту (Німеччина), в інші центральні та місцеві органи влади (Великобританія), можливість збирати підписи як на державних і муніципальних веб-порталах (США,

Великобританія, Чорногорія), так і на громадських (Латвія), елементи так званого «соціального ліфта» — можливість для ініціатора особисто представити електронну петицію на громадських та парламентських слуханнях (Німеччина)» [7].

Цікавим є досвід Фінляндії, де електронна петиція, що отримує понад 50 тисяч підписів, автоматично стає законопроектом і одразу має бути розглянута парламентом [8, с. 22]. На нашу думку, надання електронним петиціям імперативного характеру забезпечило б їх реальний розгляд на законодавчому рівні, проте не всі звернення за своїм змістовним наповненням потребують подібного реагування. Крім того, відсутність підтвердження ідентифікації автора петиції та громадян, що її підписують, а також такого суб'єкта законодавчої ініціативи, як групи громадян, роблять «перетворення» електронної петиції в законопроект неможливим.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 02.07.2015 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 35. — Ст. 341.
2. Про звернення громадян: Закон України від 28.08.2015 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. — Ст. 256.
3. Електронні петиції: Офіційне інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://petition.president.gov.ua>.
4. Верховна Рада України: Електронні петиції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/petitions/List?aname=published&sname>.

5. Schmidt J. — H. On the Use of the E-Petition Platform of the German Bundestag / J. — H. Schmidt, K. Johnsen. — Berlin: HIG Discussion Paper Series, 2014. — № 3. — 49 p.
6. Решота В. Електронна петиція як новий інструмент звернення громадян до органів публічної адміністрації / В. Решота // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». — 2015. — Вип. 15, т. 1. — С. 91–94.
7. Закірова С. Електронні петиції в Україні: становлення системи та механізм дії [Електронний ресурс] / С. Закірова. — Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=%20article&id=%201576:elektronni-petitsiji-v-ukrajini-stanovlennya-sistemi-ta-mekhanizm-diji&catid=8&%20Itemid=350. — Назва з екрана.
8. Нестерович В. Інституційне утворення електронних петицій в Україні в контексті зарубіжного досвіду / В. Нестерович // Віче: Теоретичний і громадсько-політичний журнал. — 2015. — № 22. — С. 18–23.